

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Mirek (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba

SSN Włodzimierz Wróbel (sprawozdawca)

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jerzego Engelkinga,
w sprawie **D. K.**

skazanego z art. 278 § 1 i § 5 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 20 listopada 2024 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego - na niekorzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 8 maja 2024 r., sygn. akt IX Ka 291/24,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Sandomierzu

z dnia 7 grudnia 2023 r., sygn. akt II K 461/23,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w Kielcach do ponownego rozpoznania
w postępowaniu odwoławczym.**

[J.J.]

Jerzy Grubba Piotr Mirek Włodzimierz Wróbel

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Sandomierzu z dnia 7 grudnia 2023 r. (sygn. akt II K 461/23) D. K. został uznany winnym czynu z art. 278 § 1 i § 5 k.k., za który wymierzono mu karę grzywny w wymiarze 150 stawek dziennych ustalając wysokość stawki dziennej na kwotę 10 zł oraz czynu z art. 279 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., za który na mocy art. 279 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. wymierzono mu karę 1 roku pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres próby 2 lat.

Apelację od tego wyroku na niekorzyść oskarżonego wniósł Prokurator, zarzucając orzeczeniu *„obrazę przepisów prawa materialnego art. 57b k.k. poprzez odstąpienie od jego zastosowania i w konsekwencji wymierzenie oskarżonemu D. K. za czyn opisany w punkcie 2 aktu oskarżenia kary 1 roku pozbawienia wolności, to jest poniżej przewidzianego tym przepisem, w związku z zastosowaniem art. 12 § 1 k.k., progu zagrożenia.”* Wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i wymierzenie oskarżonemu D. K. za czyn opisany w punkcie 2 aktu oskarżenia kary 1 roku 2 miesięcy pozbawienia wolności.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 8 maja 2024 r. (sygn. akt IX Ka 291/24) zmieniono zaskarżony wyrok w ten sposób, że na podstawie art. 440 k.p.k. uniewinniono oskarżonego od popełnienia czynu zarzucanego w punkcie I aktu oskarżenia, zmodyfikowano opis czynu z pkt II aktu oskarżenia i za ten czyn, na podstawie art. 279 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. i art. 57b k.k., wymierzono oskarżonemu karę 1 roku i 1 miesiąca pozbawienia wolności, której wykonanie na podstawie art. 69 § 1 i § 2 k.k. w zw. z art. 70 § 1 k.k. warunkowo zawieszono na okres próby 2 lat. Nadto zobowiązano oskarżonego do informowania kuratora o przebiegu okresu próby. W pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymano w mocy.

Od powyższego prawomocnego orzeczenia kasację w trybie art. 521 § 1 k.p.k. na niekorzyść skazanego wniósł Prokurator Generalny, zarzucając wyrokowi *„rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 69 § 1 k.k. i w konsekwencji art. 72 § 1 pkt 1 k.k., polegające na warunkowym zawieszeniu na okres próby wynoszący 2*

lata wykonania orzeczonej wobec oskarżonego kary 1 roku i 1 miesiąca pozbawienia wolności oraz zobowiązaniu go do informowania kuratora o przebiegu okresu próby w sytuacji, gdy stosownie do brzmienia wskazanych przepisów. Sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze nieprzekraczającym roku i wówczas zobowiązać skazanego do informowania kuratora o przebiegu okresu próby”.

Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie temu Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kasacja okazała się zasadna.

Z treści art. 69 § 1 k.k. wynika, że warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności można zastosować do kary orzeczonej w wymiarze nieprzekraczającym jednego roku. Sąd odwoławczy orzekł karę w wymiarze jednego roku i jednego miesiąca pozbawienia wolności (pkt 2 wyroku) i jednocześnie wykonanie tej kary warunkowo zawiesił na okres 2 lat (pkt 3 wyroku), co naruszało jednoznaczną treść art. 69 § 1 k.k. Wobec tego należało uchylić wyrok w zaskarżonym zakresie dotyczącym wymiaru kary.

Należy ponadto podkreślić, że uwzględniając apelację Prokuratora Sąd odwoławczy samodzielnie wymierzył karę, podwyższając ją do roku i jednego miesiąca pozbawienia wolności. Z uzasadnienia wyroku wynika, iż jedynym powodem takiego zaostrożenia, było przekonanie Sądu odwoławczego, że wymaga tego brzmienie art. 57b k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., zgodnie z którym w przypadku przyjęcia, że sprawca działa w warunkach czynu ciągłego, karę pozbawienia wolności wymierza się powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia. Sąd nie dokonał przy tym zmiany oceny stopnia winy czy stopnia społecznej szkodliwości czynu, ani też nie ocenił odmiennie od Sądu I instancji znaczenia ustalonych w sprawie okoliczności faktycznych mających wpływ na tę ocenę. Jedyne uzasadnienie tej zmiany, jakie zawarte zostało w uzasadnieniu wyroku, sprowadza się do lakonicznego stwierdzenia, że *„wobec zasadności zarzutu sformułowanego w apelacji prokuratora wniosek zasługiwał na uwzględnienie, uznając jednak, że przy zastosowaniu art. 57b k.k. winna zostać orzeczona oskarżonemu D. K. kara 1 roku i*

1 miesiąca pozbawienia wolności”. Z faktu równoczesnego zastosowania przez Sąd odwoławczy instytucji warunkowego zawieszenia wykonania orzeczonej kary (mimo podniesienia jej wymiaru do 1 roku i 1 miesiąca) wynika także, że Sąd odwoławczy nie widział powodów orzeczenia wobec sprawcy bezwzględnej kary pozbawienia wolności. Podkreślić należy, że Sąd odwoławczy nie czynił żadnych nowych ustaleń faktycznych istotnych dla potrzeby oceny dyrektyw wymiaru kary, ani też nie wskazał, by ustalenia Sądu I instancji w tym zakresie były nieprawidłowe. Zresztą takiego zarzutu nie stawiał w ogóle apelujący Prokurator.

W tym kontekście należy podkreślić, że błędne było przekonanie Sądu odwoławczego, jakoby art. 57b k.k., przewidujący instytucję nadzwyczajnego obostrzenia kary wymierzanej za czyn ciągły z art. 12 k.k., miał charakter bezwzględny, jeżeli chodzi o ukształtowanie dolnej granicy wymiaru kary. Powszechnie przyjmuje się, że art. 57b k.k. nie wyznacza ustawowych granic zagrożenia karą, lecz ma charakter instytucji sądowego wymiaru kary, której celem jest indywidualizacja orzeczenia o karze, w ramach wykonywania przez sąd swojej konstytucyjnej kompetencji do sprawowania wymiaru sprawiedliwości (art. 175 ust. 1 Konstytucji RP). Świadczy o tym typowe dla tej kategorii rozstrzygnięć ustawowych użycie zwrotu „sąd wymierza” (tak jak to ma miejsce w przypadku innych instytucji sądowego wymiaru kary np. art. 64 k.k., art. 57a k.k., czy art. 60 § 4 k.p.k.). Regulacja zawarta w art. 57b k.k. musi więc zostać skonfrontowana z innymi regulacjami dotyczącymi sądowego wymiaru kary, w tym przede wszystkim z art. 53 § 1 Kodeksu karnego i zawartym w tym ostatnim przepisie bezwzględnym zakazem wymiaru kary, która swoją dolegliwością przekraczałaby stopień winy. Zakaz ten ma podstawę konstytucyjną i stanowi jedną z najbardziej fundamentalnych zasad gwarancyjnych w demokratycznym państwie prawa. Dolegliwość kary nigdy nie może przekraczać stopnia winy, byłaby wówczas karą rażąco niesprawiedliwą (zob. m.in. A. Barczak-Oplustil, *Sporne zagadnienia istoty winy w prawie karnym. Zarys problemu*, CPKiNP 2005/2, s. 89 i n.). Kary takiej nie można by także pogodzić z konstytucyjną ochroną godności człowieka.

Ustawa karna przekazuje w ręce sądu określony zakres dyskrecjonalności w rozstrzygnięciu o odpowiedzialności karnej sprawcy. Zawężając perspektywę tej konstytucyjnej kompetencji sądu karnego już jedynie do wymiaru kary (a szerzej –

rozmiaru konsekwencji karnych) dostrzec wypada, że Kodeks karny oferuje szerokie spektrum narzędzi optymalizacji kary in concreto. W przypadku równoległego zaistnienia przesłanek do nadzwyczajnego obostrzenia i złagodzenia kary, do sądu należy wybór, które okoliczności, biorąc całokształt realiów danej sprawy mają in concreto charakter dominujący. Podobnie w przypadku oceny, że nawet najniższa kara przewidziana za przestępstwo byłaby niewspółmiernie surowa, sąd ma możliwość orzec karę inną niż wynikałaby z nominalnie ustanowionych granic ustawowego zagrożenia karą. Mechanizmy te stanowią realizację ogólnej zasady indywidualizacji kary oraz jej współmierności. Dlatego też wprowadzanie przez ustawodawcę ograniczeń dla sądu, które na poziomie generalno-abstrakcyjnym dekretowałyby rozstrzygnięcie kolizji wartości istotnych dla reakcji karnej powinno być wyjątkiem, zwłaszcza, gdyby miały działać na niekorzyść. Wynika to z zasady podziału władzy i wskazania także na szczeblu konstytucyjnym oraz międzynarodowym, że wyłącznie sąd ustanowiony ustawą jest uprawniony do indywidualnego rozstrzygnięcia sprawy karnej (art. 42 ust. 3, art. 45 ust. 1 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji, art. 6 ust. 1 EKPCz). W doktrynie przyjmuje się powszechnie, że proces przejścia od generalnie zarysowanych w ustawie granic kary, do kary dostosowanej do indywidualnych okoliczności konkretnego przypadku nie może być uproszczony do tego stopnia, by ustawodawca mógł samodzielnie decydować za sędziego o odpowiednim uzasadnieniu dla wymiaru kary w danej sytuacji lub wyboru okoliczności jej racjonalizacji (T. Kaczmarek (red.), Nauka o karze. Sądowy wymiar kary. System Prawa Karnego. Tom 5, Wyd. 2, Warszawa 2017 s. 209). Pamiętać bowiem należy, że ustawodawca na etapie tworzenia prawa w formie generalno-abstrakcyjnej wyraża w ustawie swoje preferencje aksjologiczne oraz proponuje model redukcji napięć społecznych. Władza wykonawcza, za pomocą swojego aparatu, jest odpowiedzialna za realizację tych dyspozycji na różnych płaszczyznach, nie ograniczając się jedynie do odpowiedzialności karnej, ale obejmując także np. działania prewencyjne i regulacyjne. Ostatecznie jednak to sądy, jako systemowo upoważnione podmioty, mają decydujące zadanie rozstrzygania o sposobie wdrażania tej polityki w odniesieniu do konkretnych osób oraz sprawowania w tym kontekście „wymiaru sprawiedliwości”. Na tym właśnie polega „rozpoznawanie sprawy” w rozumieniu art. 45 Konstytucji RP.

Przesądza to równocześnie, że w przypadku kolizji zakazu wymierzania kary powyżej stopnia winy wyrażonego w art. 53 § 1 k.k. z inną regulacją odnoszącą się do sądowego wymiaru kary, przestrzeganie tego zakazu ma charakter priorytetowy, a ewentualne kolizje z innymi regulacjami należy rozwiązać na korzyść zakazu wynikającego z art. 53 § 1 k.k. **Jeżeli więc stosowanie którejkolwiek z instytucji sądowego wymiaru kary miałoby prowadzić do naruszenia zakazu wymiaru kary przekraczającej swoją dolwegliwością stopień winy, pierwszeństwo należy przyznać bezwzględnemu zakazowi wyrażonemu w art. 53 § 1 zd. 2 k.k., pomijając przy orzekaniu przepis przewidujący konieczność nadzwyczajnego obostrzenia kary.**

Mając na uwadze powyższe zasady kolizyjne, należy podkreślić, że jeżeli w realiach konkretnej sprawy miałoby się okazać, że nawet najniższa kara wyznaczona zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 57b k.k. przekraczałaby stopień winy, naruszając tym samym zakaz wyrażony w art. 53 k.k., to orzeczenie takiej kary jest niedopuszczalne. W takim przypadku wymiar kary powinien zostać ukształtowany z pominięciem art. 57b k.k. wchodzącego w kolizję z bezwzględnym zakazem z art. 53 § 1 zd. 2 k.k. Ustawodawca nie może z jednej strony dekretować (urzeczywistniając konstytucyjne gwarancje), że wymiar kary nie może przekraczać stopnia winy, czyniąc tę dyrektywę wiążącą niejako przednawiasowo w każdym wypadku rozstrzygnięcia o rozmiarze konsekwencji karnych *in concreto*, a z drugiej jednocześnie w sposób generalny przesądzać, że akurat w przypadku czynu ciągłego limitacja ta nie obowiązuje. Stanowiłoby to aksjologiczną sprzeczność wewnętrzną samego Kodeksu karnego. Dlatego też sąd, jako jedyny podmiot konstytucyjnie legitymizowany do sprawowania wymiaru sprawiedliwości w indywidualnej sprawie ma obowiązek rozstrzygnięcia tej kolizji norm. Instytucje sądowego wymiaru kary (w tym także instytucje probacyjne) służyć mają przede wszystkim indywidualizacji skali konsekwencji karnych wobec sprawcy, którego m.in. konkretna sytuacja, postawa, zachowanie przed czynem i po nim, motywacja, stopień wolności w daniu posłuchu normom dają sądowi możliwość ukształtowania kary sprawiedliwej. Na konstytucyjne umocowanie tej tezy wskazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 17 lipca 2013 r., SK 9/10 akcentując, że to „do sądów, dysponujących niezbędnym luzem decyzyjnym dla celów sprawowania wymiaru

sprawiedliwości, musi natomiast należeć dokonanie indywidualizacji oceny konkretnych czynów zabronionych ustawą oraz wyznaczenie kary odpowiadającej okolicznościom rozpatrywanej sprawy. Sąd, jako organ państwa, decydując się na skorzystanie z możliwości, jaką daje mu kodeks karny w postaci warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności, dokonuje właśnie takiej indywidualizacji represji.”

Sądowi odwoławczemu nie powinny także ująć także uwadze wątpliwości, co do konstytucyjności regulacji z art. 57b związane z trybem jego uchwalenia (zob. G. Łabuda [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, komentarz do art. 57b teza 1, S. Tarapata, *Wymiar kary za czyn ciągły z art. 12 § 1 k.k. (analiza krytyczna art. 57b k.k.)*, PiP 2021, nr 12, s. 29-45, A. Barczak-Oplustil, W. Górski, M. Iwański, M. Małecki, K. Mamak, W. Zontek, S. Tarapata, *Opinia w sprawie uchwalonej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej na 12 posiedzeniu ustawy z 4.06.2020 o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych na zapewnienie płynności finansowej przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 (druk senacki nr 142)* <https://kipk.pl/ekspertyzy/opinia-w-sprawie-uchwalonej-przez-sejm-rzeczypospolitej-polskiej-na-12-posiedzeniu-ustawy-z-dnia-4-czerwca-2020-r-o-doplatach-do-oprocentowania-kredytow-bankowych-udzielanych-na-zapewnienie-plynnosci/>).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd odwoławczy zobligowany będzie raz jeszcze rozważyć kwestię wymiaru kary, mając na uwadze wszystkie okoliczności sprawy, w szczególności zaś stopień winy i społecznej szkodliwości przypisanego sprawcy czynu.

[J.J.]

Jerzy Grubba   Piotr Mirek   Włodzimierz Wróbel